

پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج بر اساس نیازهای اساسی نظریه انتخاب و عملکرد خانواده در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان

سهراب عبدی زرین^۱؛ اعظم نجفعلی‌زاده^۲؛ نادر منیرپور^۳

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش نیازهای اساسی نظریه انتخاب و عملکرد خانواده در پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان استان قم بود. **روش:** این مطالعه از نوع توصیفی - همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش را دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان استان قم تشکیل می‌دادند که از این بین، ۳۰۶ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش، پرسشنامه‌های نیم‌رخ نیازهای اساسی صاحبی (۱۳۹۱)، عملکرد خانواده مک‌مستر (۱۹۸۰) و نگرش به ازدواج ام.ای.اس (۱۹۹۸) بودند. همچنین تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه با نرم‌افزار اس.پی.اس.اس-۲۳ انجام شد. **یافته‌ها:** نتایج پژوهش حاضر نشان داد که نقش متغیرهای عملکرد خانواده و نیازهای اساسی نظریه انتخاب در پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج، مثبت و معنادار ($R^2=40$) بود. در معادله رگرسیونی، نقش نیاز به بقا و نیاز به آزادی از بین مؤلفه‌های نیازهای اساسی نظریه انتخاب در پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج مثبت و معنادار بود. همچنین، از ابعاد عملکرد خانواده در پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج، نقش حل مسئله، روابط، نقشها و همراهی عاطفی مثبت و معنادار بود. **نتیجه‌گیری:** به نظر می‌رسد نیازهای اساسی نظریه انتخاب (به ویژه نیاز به بقا و نیاز به آزادی) و عملکرد خانواده می‌توانند در پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج نقش مهمی داشته باشند و بررسی این دو متغیر در جلسات مشاوره قبل از ازدواج در شناخت نگرش دانشجویان نسبت به ازدواج می‌تواند مؤثر باشد.

واژگان کلیدی: نگرش نسبت به ازدواج، نیازهای اساسی، نیاز به بقا، نیاز به آزادی، عملکرد خانواده، دانشجویان مجرد، دانشگاه فرهنگیان.

دریافت مقاله: ۰۰/۰۸/۱۵؛ تصویب نهایی: ۰۰/۱۲/۰۳

۱. دکترای مشاوره؛ هیئت علمی گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، ایران (نویسنده مسئول) / نشانی: قم، بلوار الغدیر، دانشگاه قم، دانشکده ادبیات و علوم انسانی / نامبر: ۰۲۵۳۲۱۰۳۶۶۷ / Email: S.Abdizarrin@gmail.com
۲. کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه آزاد اسلامی (واحد قم)، ایران.
۳. دکترای روان‌شناسی؛ هیئت علمی گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی (واحد قم)، ایران.

الف) مقدمه

خانواده به عنوان عمده‌ترین نهاد اجتماعی و اولین نظام مؤثر بر نحوه رشد و چگونگی شکل‌گیری و جایگاه فرد است (جیلی و همکاران، ۲۰۱۸). در واقع؛ یکی از نمادهای مهم اجتماعی که به لحاظ اهمیت نقش و کارکردهای مختلف مورد توجه علمای مذهبی، اخلاقی و صاحب‌نظران تعلیم و تربیت، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی قرار گرفته، نهاد خانواده است؛ نهادی که بر اثر ازدواج پدید می‌آید و وجود فرزندان آن را تکمیل می‌کند. (رضایی و همکاران، ۱۳۹۷)

به تبع اهمیت خانواده، ازدواج به عنوان پایه‌گذار تشکیل این نهاد، اهمیتی مشابه دارد. ازدواج به عنوان اولین قدم برای تشکیل نهاد خانواده، پیوند بین دو دیدگاه و زندگی است که شامل ارزشها و ایدئولوژی‌های مختلف‌اند. در حقیقت؛ این مهم‌ترین مرحله چرخه زندگی خانواده‌ای است که به انتخاب همسر می‌انجامد (خجسته‌مهر و همکاران، ۱۳۹۶). در واقع؛ ازدواج یکی از وقایع مهم و حیاتی است که از نظر اجتماعی به عنوان پیوندی باثبات بین زن و مرد شناخته می‌شود که در بستر خانواده و همزمان با آن دچار تغییر و تحولات عمیقی در تمامی ابعاد شده است. (کاظمی‌پور، ۱۳۸۸)

ازدواج هنوز بخشی از ساختار جامعه است؛ اما اکنون دیگر والدین و واسطه‌های ازدواج، انتخاب همسر را تحمیل نمی‌کنند و در عوض، بیشتر انتخاب آزاد حاکم است یا اینگونه به نظر می‌رسد. انتخاب همسر توسط افراد، تحت تأثیر عوامل زیادی است که به طور غیر مستقیم بر انتخاب آنان مؤثر است. یکی از این موارد، نگرش^۱ افراد است. افراد قبل از آنکه ازدواج کنند، نسبت به ازدواج، نگرشها و دیدگاههایی دارند که این نگرشها در آینده، در انتخاب همسر توسط آنها نقشی تعیین‌کننده دارند. سلامت خانواده در وهله اول در گرو سلامت ازدواج، نگرشها و الگوهای حاکم بر نحوه تصمیم‌گیری درباره آن و عوامل دیگری از این دست است. (عظیمی‌هاشمی و همکاران، ۱۳۹۴)

سازه نگرش به ازدواج^۲ نشان‌دهنده احساسات و تمایلات، پیشداوری‌ها یا سوگیری‌ها، تصورات از پیش فرض شده و ترسها و عقاید راسخ افراد درباره ازدواج است. بنابر این، نگرش فرد به ازدواج، شیوه فکر و احساس کردن او درباره ازدواج است (ممانی و ماتیتی، ۲۰۱۵). امروزه در امر ازدواج، به انتظارات، ادراکات و نگرش به ازدواج، به عنوان پدیده‌های شناختی و ذهنی، توجه خاصی می‌شود؛ زیرا تحریف این استانداردها می‌تواند به آشفته‌گی زندگی زناشویی بینجامد. (شارپ و گاننگ، ۲۰۱۵)

1. Attitude
2. Marriage Attitude
3. Memani & Mathitti
4. Sharp & Ganeng

سهراب عبدی زرین و همکاران ♦ ۲۵۷

امروزه کشورهای جهان سوم در مرحله گذار از سنت به مدرنیته، با تغییرات اجتماعی و فرهنگی وسیعی در همه پدیده‌های اجتماعی، از جمله ازدواج و همسرگزینی مواجه‌اند. این تغییرات موجب شده مردان و زنان، نگرش نوینی به پیوند زناشویی و ازدواج داشته باشند. (نوبلز و باتهم، ۲۰۰۸)

بر اساس آخرین آمار منتشر شده از سوی سازمان ثبت احوال کشور، در سال ۱۳۹۳ نسبت به سال ۱۳۹۲، میزان طلاق ۳/۴ درصد افزایش و میزان ازدواج ۶/۷ درصد کاهش یافته است؛ این در حالی است که یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفر در کشور در گذر از سن ازدواج هستند و ۱۱ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر در کشور در سن ازدواج قرار دارند که تاکنون برای تشکیل خانواده اقدام نکرده‌اند. (خجسته‌مهر و همکاران، ۱۳۹۵)

از آنجا که یکی از بزرگ‌ترین دغدغه‌های جوانان، فرایند انتخاب همسر است؛ می‌توان گفت انتخاب فرد مناسب برای ازدواج، یکی از پرفشارترین تصمیمات فرد در طول زندگی است (سپهری و حسن‌زاده توکلی، ۱۳۹۰). با توجه به اهمیت ازدواج و تأثیر نوع نگرش به ازدواج در موفقیت یا شکست در این زمینه، بررسی چگونگی شکل‌گیری نگرش نسبت به ازدواج، مد نظر محققان قرار گرفته است.

۱. ادبیات نظری

نگرش نسبت به ازدواج، یکی از سازوکارهای کلیدی برای پیش‌بینی رفتار واقعی در ازدواج بوده و عبارت است از عقیده ذهنی و باورهای فرد درباره ازدواج که در مراحل اولیه زندگی شکل گرفته و سازه‌ای به نسبت پایدار است (نیلفروشان و همکاران، ۱۳۹۲). تحقیقات نشان داده‌اند که خانواده فرد در شکل‌گیری نگرش به ازدواج وی نقش مهمی دارد. بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی^۲، نگرشها و رفتارهای هر فرد از طریق تقلید، نمونه‌برداری، مشاهده و تمرین یاد گرفته می‌شوند. بوئن^۳ از طریق مفهوم فرایند انتقال بین نسلی^۴ بیان می‌کند که چگونه الگوهای ارتباطی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شوند. محیط خانواده اولین جایی است که کودک در آن رشد می‌یابد و والدین اولین کسانی‌اند که می‌بینند و از رفتار آنها تقلید می‌کنند و رفتارها و نگرشها را تمرین می‌کنند. (آشته، ۱۳۹۷)

عملکرد خانواده^۵ به عنوان تعاملات و واکنشهای بین اعضای خانواده تعریف می‌شود و شامل متغیرهای درون خانواده، مثل نقشها و مرزهای اعضای خانواده، میزان انسجام، سازگاری، انعطاف‌پذیری و تاب‌آوری^۶ خانواده و همچنین، باورها و ارزشهای خانواده است. تجارب خانواده از دوران کودکی نقش مهمی در

1. Nobles & Buitenheim

2. Social Learning Theory

3. Bowen

4. Intergenerational Transmission

5. Family Function

6. Resiliency

۲۵۸ ♦ پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج بر اساس نیازهای اساسی ...

شکل‌گیری نگرش، باور و انتظارات فرزندان دارد. علاوه بر آن، روابط سالم بین اعضای خانواده با میزان شادکامی بیشتر در میان زوجین و روابط والد-فرزند نقش دارد. در نتیجه، احتمال نگرش مثبت نسبت به ازدواج به نسل بعدی افزایش می‌یابد. (کیم و جونگ، ۲۰۱۵)

افراد قبل از ازدواج، تصویری از ازدواج دارند و انتظاراتی در ذهنشان نقش بسته است که کاملاً نیز از آنها آگاه نیستند. یکی از مشکلات زوجهای جوان، ناشی از استانداردها و فرضیه‌های ذهنی آنهاست. انتظاراتی که هر یک از زوجین از دیگری دارد، مبتنی بر ساختار از پیش تعیین‌شده‌ای است که می‌تواند ریشه در واقعیت نداشته باشد (حریری و همکاران، ۲۰۰۹). طبق نظریه انتخاب،^۱ این تصاویر و چارچوبهای از پیش تعیین‌شده را نیازهای اساسی^۲ انسان شکل می‌دهد که ریشه در ژنهای افراد دارد و از فردی به فرد دیگر متفاوت است. طبق این نظریه، مهم‌ترین دستورالعملی که روی ژنهای انسان نوشته شده و هیچ راهی برای فرار از آن وجود ندارد و همگان از آن پیروی می‌کنند، پنج نیاز ژنتیک و برنامه‌ریزی شده است که عبارتند از: نیاز به عشق و احساس تعلق،^۳ نیاز به آزادی،^۴ نیاز به پیشرفت و خودشکوفایی،^۵ نیاز به تفریح^۶ و نیاز به بقا و زنده ماندن.^۷ (صاحبی و همکاران، ۱۳۹۴)

بر اساس نظریه انتخاب، هر فرد زمانی می‌تواند احساس توانمندی و اعتقاد و احترام به خویش^۸ کند که بتواند نیازهای اساسی خود را به طور مؤثر برآورده سازد (رجب‌زاده و همکاران، ۱۳۹۴). نظریه انتخاب معتقد است هنگامی که افراد از ارضای نیازهای خود ناکام می‌شوند، دست به رفتار می‌زنند؛ یعنی رفتار و عمل خاصی را انتخاب می‌کنند تا شاید بدان وسیله نیازهای خود را برآورده کنند؛ این رفتار، هدفمند است و هدفش ارضای نیازهای اساسی فرد است. (صاحبی و همکاران، ۱۳۹۴)

گلاسر^۹ رفتار را شامل چهار مؤلفه عملکرد، تفکر، احساس و فیزیولوژی می‌داند که ما بر دو مؤلفه عملکرد و تفکر به طور مستقیم و بر احساس و فیزیولوژی به طور غیر مستقیم کنترل داریم و تأکید اساسی نظریه انتخاب بر دو مؤلفه عملکرد و تفکر است (زارعی، ۱۳۹۲). این عقیده که فرد در برابر رفتارش مسئول است، یکی از دستاوردهای نظریه انتخاب است. هنگامی که فرد تعهدی را در یک موقعیت می‌پذیرد، این مسئولیت‌پذیری افزایش می‌یابد (اسکو و همکاران، ۲۰۰۹)؛ زیرا معمولاً باور افراد درباره یافتن فرد مورد نظر قبل

1. Kim & Jung
2. Choice Theory
3. Basic Needs
4. Need to Love and Belong
5. Need to be Free
6. Need to be Powerful
7. Need to have Fun
8. Need to Survive
9. Self-Respect
10. Glasser
11. Schoo, Habel & Bell

از ازدواج و بعد از آن متفاوت است. افراد با یک سری باورهای محدودکننده و کلیشه‌ای دست به انتخاب می‌زنند، اما بعد از شروع زندگی، آنچه انتظار داشته‌اند را دریافت نمی‌کنند و از انتخاب خود مأیوس می‌شوند. (والر و مک‌لناهان، ۲۰۱۰: ۶۱)

۲. پیشینه پژوهش

مجددی و رضایی (۱۳۹۰) در پژوهش «سنجش نگرش دانشجویان پسر مجرد دانشگاه فردوسی نسبت به ازدواج و عوامل مؤثر در آن» دریافتند که چندین متغیر از جمله: نگرش به زن، رضایت از زندگی، روابط والدین با یکدیگر و نگرش دوستان درباره ازدواج، در نگرش نسبت به ازدواج تأثیرگذار است. در پژوهش خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۵)، عوامل فرهنگی- اجتماعی، طبقه تجربیات اولیه و مشاهده الگوهای ناقص، آگاهی و شناخت یکدیگر، حمایت‌های مادی و معنوی، طبقه ادراک حرمت و قداست ازدواج، فشارهای ازدواج، دخالت والدین و انتقال بین نسلی، عوامل اقتصادی، راهبردهای مقابله متناسب با نگرش، رشد شخصی ادراک‌شده و اشتیاق به ازدواج، دوسوگرایی در تمایل به ازدواج و بالا رفتن سن ازدواج، عوامل مؤثر در شکل‌گیری نگرش دانشجویان متأهل به ازدواج شناخته شد. عباسی و حسینی (۱۳۹۷) در «بررسی همبستگی بین عملکرد خانواده، تمایزیافتگی خود و رضایت از زندگی با نگرش به ازدواج در فرزندان جانبازان»، نشان دادند بین عملکرد خانواده با نگرش به ازدواج، رابطه منفی و بین نگرش به ازدواج با تمایزیافتگی خود و رضایت از زندگی، رابطه مثبت وجود دارد. همچنین نتایج پژوهش نیکولیتا و همکاران^۱ (۲۰۱۶) در بررسی جنبه‌های ارتباطی عملکرد خانواده و رضایت خانواده با نمونه‌ای از خانواده‌ها، نشان داد عملکرد خانواده می‌تواند بر رضایت خانوادگی مؤثر باشد. صاحبی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود نشان دادند که رمانی می‌توان از مؤلفه‌های نظریه انتخاب، همچون نیازهای اساسی، دنیای مطلوب^۲، اهمیت روابط انسانی و هویت موفق سخن به میان آورد که ضمن مسئولیت‌پذیر کردن افراد در زندگی شخصی و فردی، برای ایجاد احساس مسئولیت و تعهد اجتماعی نیز مؤثر باشند.

بررسی نگرش به ازدواج می‌تواند به اصلاح برخی نگرش‌های اشتباه در زمینه ازدواج منجر شود. با توجه به اینکه در سالهای اخیر سن ازدواج در بین جوانان، به ویژه در بین دانشجویان افزایش داشته است، از جمله در بین دختران دانشجو که در سن ازدواج قرار دارند؛ لذا تحصیلات و اشتغال را عواملی می‌دانند که منجر به تأخیر در ازدواج و تجرد می‌شود. پس یکی از روش‌های پیشگیری از بروز مشکلات، بررسی نگرش به ازدواج جوانان، قبل از ازدواج است. در تشکیل زندگی مشترک، نارضایتی‌های زناشویی و نقش خانواده به

1. Waller & McLanahan
2. Self-Differentiation
3. Nicoleta Turluica, Ciudin & Robu
4. Quality World

۲۶۰ ♦ پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج بر اساس نیازهای اساسی ...

عنوان کوچک‌ترین واحد اجتماعی با کارکردهای مختلف آن، می‌تواند هم در جنبه مثبت آن؛ یعنی ایجاد کانون آرامش و هم در جنبه منفی آن؛ یعنی ایجاد آسیب‌های اجتماعی، بسیار مهم و تأثیرگذار باشد.

طبق آمارهای به دست آمده، در سالهای اخیر، آمار ازدواج و تشکیل خانواده رو به کاهش و آمار طلاق و شکست در انتخابها رو به افزایش بوده است. در این راستا، شناسایی درست و ارزیابی صحیح نگرش به ازدواج، از اساسی‌ترین فعالیتها در مطالعاتی است که هدف آنها پیش‌بینی و شناسایی عوامل مؤثر بر ازدواج موفق است؛ زیرا نوع نگرش به ازدواج می‌تواند در آینده به رضایت یا عدم رضایت زناشویی فرد منجر شود. از سوی دیگر، با نگاه نظریه انتخاب، عدم آگاهی افراد از نیازهای اساسی و تصاویر ضبط شده‌ای که از شدت نیازها در ذهن افراد و در ملاکها و عملکردهای فردی و اجتماعی‌شان نقش می‌بندد؛ نگرشها، انتخابها و در نتیجه، عملکردهای خانوادگی را دستخوش تغییر و چالش کرده است. پس می‌توان گفت که اثر پنج نیاز اساسی نظریه انتخاب و شدت و ضعف آنها می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای بر نگرش به ازدواج و عملکرد خانواده داشته باشد. بنابر این، با توجه به کمبود پیشینه پژوهشی درباره موضوع تبیین شده، مسئله اصلی پژوهش این است که آیا نگرش به ازدواج را می‌توان بر اساس نیازهای اساسی نظریه انتخاب و عملکرد خانواده در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان استان قم پیش‌بینی کرد؟ فرضیه‌های پژوهش نیز به صورت ذیل است:

- بر اساس نیازهای اساسی نظریه انتخاب و عملکرد خانواده می‌توان نگرش به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان استان قم در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ پیش‌بینی کرد.

- بر اساس نیازهای اساسی نظریه انتخاب می‌توان نگرش به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان قم در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ پیش‌بینی کرد.

- بر اساس عملکرد خانواده می‌توان نگرش به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان قم در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ پیش‌بینی کرد.

ب) روش‌شناسی

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ اجرا، توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل کلیه دانشجویان دانشگاه فرهنگیان استان قم در سال ۹۸-۱۳۹۷ به تعداد حدود ۱۵۰۰ نفر (حدود ۸۰۰ نفر دختر و ۷۰۰ نفر پسر) بودند. روش نمونه‌گیری در دسترس بود و بر اساس جدول

سهراب عبدی زرین و همکاران ♦ ۲۶۱

کرجسی و مورگان^۱ تعداد ۳۰۶ نفر به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. ابزار پرسشنامه در بین دانشجویان مجرد پسر و دختر دانشگاه فرهنگیان توزیع شد. افراد علاقه‌مند به همکاری در پژوهش شرکت داده شدند و به آنان در خصوص اهداف اجرای پرسشنامه توضیح داده شد. برای اجرای این مطالعه، ابتدا روایی صوری ابزارها توسط متخصصان روان‌شناسی تأیید شد. سپس پرسشنامه در یک گروه ۳۰ نفری از دانشجویان اجرا و مجدداً مواد پرسشنامه از نظر قابل فهم بودن در جامعه مخاطب، بازنگری شد. در انتهای این مرحله، پس از ویرایش بر اساس مشورت‌های به عمل آمده با کارشناسان در این حوزه، فرم نهایی تهیه شد. سپس پرسشنامه‌ها در بین جامعه آماری توزیع شد؛ به این شکل که ابتدا فهرست تمام دانشجویان دانشگاه فرهنگیان (واحد پردیس آیت‌الله طالقانی و پردیس حضرت معصومه) استان قم در سال ۹۸-۱۳۹۷ تهیه شد و از بین آنها به صورت نمونه‌گیری در دسترس، تعداد ۳۰۶ نفر پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند.

۱. ابزار سنجش

یک) پرسشنامه نیم‌رخ نیازهای اساسی صاحبی

این مقیاس، پرسشنامه‌ای ۳۵ گویه‌ای است که توسط صاحبی در سال ۱۳۹۱ بومی شده است. هدف آن، مشخص کردن شدت نیازهای اساسی افرادی است که روی ژنهایشان برنامه‌ریزی شده است. این مقیاس بر اساس پنج زیرمقیاس، شامل نیاز به بقا، نیاز به عشق و تعلق، نیاز به قدرت، نیاز به آزادی و نیاز به سرگرمی، در طیف پنج درجه‌ای لیکرت از «بسیار کم (۱)»، «کم (۲)»، «متوسط (۳)»، «زیاد (۴)» و «بسیار زیاد (۵)» نمره‌گذاری می‌شود. نمره پنج در هر زیرمقیاس (هفت سؤال) نشان‌دهنده شدت بالای آن نیاز است. مجموع نمرات هر زیرمقیاس تقسیم بر تعداد سؤالات، نمره و شدت نیاز فرد را در آن زیرمقیاس نشان می‌دهد. ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس در پژوهش ذیل گزارش شده است: طبق پژوهش کاظمی و همکاران (۱۳۹۶) روی جامعه آماری ۲۰۴ نفری، پایایی پرسشنامه به شیوه آلفای کرونباخ برای نیاز به عشق ۰/۷۳، آزادی ۰/۷۸، بقا ۰/۶۹، قدرت ۰/۷۵، تفریح ۰/۶۱ و برای کل پرسشنامه ۰/۷۹ بوده است. روایی این ابزار نیز از طریق تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد که نتایج آن بیانگر برازش مطلوب مدل عاملی تأییدی پرسشنامه نیازهای اساسی است. بنابر این، روایی پرسشنامه نیازهای اساسی نیز تأیید می‌شود.

دو) پرسشنامه عملکرد خانواده مک‌مستر^۲

این مقیاس توسط اپشتاین^۳ و همکاران، سال ۱۹۸۰ با هدف سنجیدن عملکرد خانواده بر اساس الگوی مک‌مستر تهیه شد. این الگو خصوصیات ساختاری، شغلی و تعاملی خانواده را معین می‌سازد و شش بعد از

1. Krejcie & Morgan

2. McMaster Model of Family Functioning

3. Epstein

۲۶۲ ♦ پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج بر اساس نیازهای اساسی ...

عملکرد خانواده را در ۶۰ گزاره مشخص می‌کند. همچنین توانایی خانواده در سازش با حوزه وظایف خانوادگی را روی یک مقیاس چهار درجه‌ای لیکرت به صورت «کاملاً موافقم (۱)»، «موافقم (۲)»، «مخالقم (۳)» و «کاملاً مخالفم (۴)» مشخص می‌کند. برای نمره‌گذاری این مقیاس، تمام پاسخها از ۱ تا ۴ کدگذاری می‌شوند. نمره بالاتر نشانگر کارکرد ناسالم است. برای به دست آوردن نمره هر مقیاس، متوسط نمرات مواد آن مقیاس محاسبه می‌شود؛ سپس نمرات مواد هر خرده‌مقیاس با هم جمع شده و بر تعداد مواد آن مقیاس تقسیم می‌شود. بنابر این، هر مقیاس بین ۱ (سالم) تا ۴ (ناسالم) خواهد بود که اگر ۴۰ درصد از مواد یک مقیاس پر نشده باشد، نمره مقیاس محاسبه نخواهد شد. ابعاد این مقیاس شامل حل مشکل، نقشها، همراهی عاطفی، ارتباط، آمیزش عاطفی، کنترل رفتار است. این آزمون پس از تهیه، توسط اپشتاین و همکاران در سال ۱۹۸۳ روی یک نمونه ۵۰۳ نفری اجرا شد. دامنه آلفای زیرمجموعه‌های آن بین ۰/۷۲ و ۰/۹۲ و حاکی از همسانی درونی به نسبت خوب آن است.

سه) پرسشنامه نگرش به ازدواج^۱

مقیاس نگرش به ازدواج در سال ۱۹۹۸ توسط براتین و روزن^۲ ساخته شده است. این پرسشنامه با ۲۳ گزاره، باورها و نگرشهای مربوط به ازدواج را می‌سنجد و شرکت‌کننده باید میزان توافق خود را با هر یک از گویه‌ها با انتخاب یک مقیاس چهار درجه‌ای از «کاملاً موافق» تا «کاملاً مخالف» انتخاب کند. شش گزاره به نگرش فرد نسبت به ازدواج آتی یا فعلی او مربوط می‌شود. این جملات مسائلی درباره رضایت از رابطه، اضطراب، تعهد و ترس از فروپاشی ازدواج را شامل می‌شود. سایر گزاره‌ها به نگرش کلی درباره ازدواج برمی‌گردد. این مقیاس دارای چهار عامل است که عبارتند از: نگرش بدبینانه به ازدواج، نگرش خوش‌بینانه به ازدواج، نگرش واقع‌گرایانه به ازدواج و نگرش ایدئال‌گرایانه به ازدواج. شیوه نمره‌گذاری این پرسشنامه به صورت لیکرت چهار درجه‌ای، از ۱ تا ۴ و دامنه نمرات آن بین ۲۳ تا ۹۲ است. در این پرسشنامه هر چه نمره فرد بیشتر باشد، نگرش مثبت‌تری به ازدواج دارد. در پژوهش نیلفروشان و همکاران (۱۳۹۲)، ضرایب پایایی آلفای کرونباخ برای کل نمونه، ۰/۷۷ به دست آمد. ضرایب بازآزمایی سه هفته‌ای روی ۴۰ نفر از دانشجویان، ۰/۹۱ گزارش شده است.

در بخش آمار توصیفی، اطلاعات جمعیت‌شناختی با محوریت شاخصهای مرکزی و پراکندگی و در بخش آمار استنباطی، با توجه به نتایج آزمون بررسی نرمال بودن داده‌ها، از همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره و در تحلیل آماری داده‌ها از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس-۲۳ استفاده شد.

1. Marital Attitude Scale (MAS)
2. Braaten & Rosén

ج) یافته‌ها

با توجه به نتایج به دست آمده، دامنه سنی افراد پاسخ‌دهنده بین ۱۷-۳۶ ساله بودند. همچنین، ۱۲۲ نفر معادل ۴۰ درصد از پاسخ‌دهندگان را زنان و ۱۶۵ نفر معادل ۶۰ درصد از پاسخ‌دهندگان را مردان تشکیل داده‌اند و بیشترین فراوانی در رشته تحصیلی مربوط به رشته الهیات با ۳۵/۳ بود.

جدول ۱: نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنوف

آماره	درجه آزادی	مقدار احتمال	آزمون
۰/۰۶۷	۳۰۵	۰/۰۶۲	نگرش به ازدواج

برای بررسی فرضیه‌های تحقیق، از رگرسیون خطی در تحقیق استفاده شد. مهم‌ترین پیش‌فرض تحلیل رگرسیون، خطی بودن همبستگی بین متغیرهاست. بررسی شکل پراکندگی احتمالات نرمال، مهم‌ترین دلیل برای اثبات خطی بودن همبستگی متغیرهاست. همچنین برای ورود به محاسبات رگرسیون خطی می‌بایست از نرمال بودن متغیر ملاک اطمینان حاصل می‌شد. برای این منظور از آزمونهای کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شد. فرضیه صفر در این دو آزمون بیان می‌کند که داده‌ها دارای توزیع نرمال می‌باشند. چنانچه مقدار احتمال آزمون sig از ۰/۰۵ بزرگ‌تر باشد، این فرضیه پذیرفته و در غیر این صورت، رد می‌شود. در جدول ۱ مشاهده می‌شود که داده‌های متغیر ملاک، نرمال است.

فرضیه اصلی: بر اساس نیازهای اساسی نظریه انتخاب و عملکرد خانواده می‌توان نگرش به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان استان قم در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ پیش‌بینی کرد.

جدول ۲: خلاصه مدل رگرسیون پیش‌بینی نگرش به ازدواج بر اساس نیازهای اساسی و عملکرد خانواده

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	مجذور ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار برآورد	دوربین-واتسون
۰/۶۳۳	۰/۴۰	۰/۳۷۱	۰/۱۹۷	۲/۱۰۶

جدول ۳: آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) برای بررسی معناداری مدل رگرسیون

منابع	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	f	مقدار احتمال آزمون
رگرسیون	۶/۳۹۹	۱۲	۰/۵۳۳	۱۳/۶۳۵	۰/۰۰۱
باقی مانده‌ها	۹/۵۸۲	۲۴۵	۰/۰۳۹		
کل	۱۵/۹۸۱	۲۵۷			

مقدار f، محاسبه شده در جدول ۳، معنادار است؛ زیرا مقدار احتمال آزمون آن ۰/۰۰۱ شده که از ۰/۰۵ کوچک‌تر است. بنابر این، معادله رگرسیون انجام شده از نظر آماری، درست و همبستگی متغیرها خطی است و در نهایت، مناسب بودن مدل تأیید می‌شود.

۲۶۴ ♦ پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج بر اساس نیازهای اساسی ...

جدول ۴: ضرایب رگرسیون متغیرهای وارد شده

متغیرها	بی	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد شده بنا	عدد آماره آزمون تی	مقدار احتمال آزمون	تلورنس	VIF
حل مسئله	۰/۰۷۶	۰/۰۳۷	۰/۱۱۶	۲/۰۲۶	۰/۰۴۴	۰/۷۴۶	۱/۳۴۱
روابط	۰/۱۰۹	۰/۰۴۰	۰/۱۵۸	۲/۷۵۲	۰/۰۰۶	۰/۷۳۹	۱/۳۵۳
نقشها	۰/۲۴۱	۰/۰۴۸	۰/۳۳۵	۵/۰۵۶	۰/۰۰۱	۰/۵۵۸	۱/۷۹۲
پاسخ عاطفی	-۰/۰۸۷	۰/۰۴۶	-۰/۱۳۰	-۱/۹۰۳	۰/۰۵۸	۰/۵۲۱	۱/۹۱۹
همراهی عاطفی	۰/۱۲۴	۰/۰۴۳	۰/۲۲۹	۲/۹۰۳	۰/۰۰۴	۰/۳۹۳	۲/۵۴۶
کنترل رفتاری	۰/۰۱۱	۰/۰۵۰	۰/۰۱۶	۰/۲۱۳	۰/۸۳۲	۰/۴۱۵	۲/۴۰۷
کارکرد کلی	۰/۰۸۰	۰/۰۶۳	۰/۰۹۰	۱/۲۷۸	۰/۲۰۲	۰/۴۸۹	۲/۰۴۶
بقا	۰/۰۹۴	۰/۰۲۶	۰/۲۲۴	۳/۶۵۳	۰/۰۰۱	۰/۶۴۹	۱/۵۴۱
عشق	۰/۰۰۵	۰/۰۲۳	۰/۰۱۴	۰/۲۰۸	۰/۸۳۵	۰/۵۵۸	۱/۷۹۳
آزادی	۰/۱۱۲	۰/۰۲۹	۰/۲۴۲	۳/۸۰۵	۰/۰۰۱	۰/۶۰۷	۱/۶۴۷
قدرت	-۰/۰۵۴	۰/۰۳۱	-۰/۱۲۴	-۱/۷۲۳	۰/۰۸۶	۰/۴۶۹	۲/۱۳۱
سرگرمی	-۰/۰۳۲	۰/۰۲۷	-۰/۰۷۵	-۱/۱۸۳	۰/۲۳۸	۰/۶۰۴	۱/۶۵۶

در جدول (۴) ضرایب رگرسیون (B) برای هر یک از متغیرها محاسبه شده است. همچنین مقادیر بتا هم برای تک تک متغیرها نمایش داده شده است. مقادیر t و احتمال آن‌ها نشان می‌دهد که از مؤلفه‌ها متغیرهای حل مسئله، روابط، نقشها، درگیری (همراهی) عاطفی، بقا و آزادی که مقدار احتمال کمتر از ۰/۰۵ دارند در مدل معنادارند. در ستون آخر عامل تورم واریانس VIF نشان داده شده است در مدل رگرسیونی این شاخص باید همواره کمتر از ۲ باشد در غیر اینصورت معادله‌ی رگرسیون دارای چندگانگی خطی است.

فرضیه فرعی اول: بر اساس نیازهای اساسی نظریه انتخاب می‌توان نگرش به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان قم در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ پیش‌بینی کرد.

جدول ۵: خلاصه مدل رگرسیون پیش‌بینی نگرش به ازدواج بر اساس نیازهای نظریه انتخاب

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	مجدور ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار برآورد	دوربین- واتسون
۰/۲۶۱	۰/۰۶۸	۰/۰۵۰	۰/۲۴۵۹۰	۱/۹۹۲

جدول ۶: آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) برای بررسی معناداری مدل رگرسیون

منابع	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	اف	مقدار احتمال آزمون
رگرسیون	۱/۱۲۴	۲	۰/۲۲۵	۳/۷۱۸	۰/۰۰۳
باقی مانده‌ها	۱۵/۳۵۹	۲۵۴	۰/۰۶۰		
کل	۱۶/۴۸۳	۲۵۹			

سهراب عبدی زرین و همکاران ♦ ۲۶۵

مقدار اف. محاسبه شده در جدول ۶، معنادار است؛ زیرا مقدار احتمال آزمون آن ۰/۰۰۳ شده که از ۰/۰۵ کوچک تر است. بنابر این، معادله رگرسیون انجام شده از نظر آماری، درست و همبستگی متغیرها خطی است و در نهایت، مناسب بودن مدل تأیید می شود.

جدول ۷: ضرایب رگرسیون متغیرهای وارد شده

متغیرها	بی	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد شده بتا	عدد آماره آزمون تی	مقدار احتمال آزمون	تلورنس	VIF
بقا	۰/۰۸۵	۰/۰۳۲	۰/۲۰۱	۲/۶۹۶	۰/۰۰۷	۰/۶۶۰	۱/۵۱۴
عشق	-۰/۰۱۰	۰/۰۲۷	-۰/۰۲۸	-۰/۳۶۸	۰/۷۱۳	۰/۶۲۶	۱/۵۹۸
آزادی	۰/۱۰۵	۰/۰۳۵	۰/۲۲۴	-۳/۰۴۰	۰/۰۰۳	۰/۶۷۴	۱/۴۸۳
قدرت	-۰/۰۴۷	۰/۰۳۷	-۰/۱۰۷	-۱/۲۶۹	۰/۲۰۶	۰/۵۲۰	۱/۹۲۳
سرگرمی	-۰/۰۳۶	۰/۰۳۳	-۰/۰۸۴	-۱/۱۰۲	۰/۲۷۲	۰/۶۳۷	۱/۵۹۶

در جدول ۷، ضرایب رگرسیون (B) برای هر یک از متغیرها محاسبه و مقادیر بتا هم برای تک تک متغیرها نمایش داده شده است. مقادیر تی و احتمال آنها نشان می دهد که تنها متغیرهای بقا و آزادی که مقدار احتمال کمتر از ۰/۰۵ دارند، در مدل معنادارند. در ستون آخر، عامل تورم واریانس (VIF) نشان داده شده است. در مدل رگرسیونی این شاخص باید همواره کمتر از ۲ باشد؛ در غیر این صورت، معادله رگرسیون دارای چندگانگی خطی است.

فرضیه فرعی دوم: بر اساس عملکرد خانواده می توان نگرش به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان قم در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ پیش بینی کرد.

جدول ۸: خلاصه مدل رگرسیون پیش بینی نگرش به ازدواج بر اساس نظریه عملکرد خانواده

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	مجدور ضریب تعیین تعدیل شده	خطای معیار برآورد	دورین واتسون
۰/۵۴۲	۰/۲۹۴	۰/۲۷۶	۰/۲۱۰۵۸	۲/۰۲۵

جدول ۹: آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) برای بررسی معناداری مدل رگرسیون

منابع	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	اف	مقدار احتمال آزمون
رگرسیون	۵/۰۱۹	۷	۰/۷۱۷	۱/۶۹ ۱۶	۰/۰۰۱
باقی مانده ها	۱۲/۰۶۲	۲۷۲	۰/۰۴۴		
کل	۱۷/۰۸۰	۲۷۹			

۲۶۶ ♦ پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج بر اساس نیازهای اساسی ...

مقدار اف. محاسبه‌شده در جدول ۹، معنادار است؛ زیرا مقدار احتمال آزمون آن ۰/۰۰۱ شده که از ۰/۰۵ کوچک‌تر است. بنابر این، معادله رگرسیون انجام‌شده از نظر آماری، درست و همبستگی متغیرها خطی است و در نهایت، مناسب بودن مدل تأیید می‌شود.

جدول ۱۰: ضرایب رگرسیون متغیرهای وارد شده

متغیرها	بی	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد شده بنا	عدد آماره آزمون تی	مقدار احتمال آزمون	تلورنس	VIF
حل مسئله	۰/۰۷۷	۰/۰۳۴	۰/۱۲۸	۲/۲۵۲	۰/۰۲۵	۰/۸۰۰	۱/۲۵۰
روابط	۰/۰۴۰	۰/۰۳۵	۰/۰۶۵	۱/۱۴۰	۰/۲۵۵	۰/۷۹۶	۱/۲۵۷
نقش‌ها	۰/۲۴۶	۰/۰۴۵	۰/۳۵۰	۵/۵۳۴	۰/۰۰۰	۰/۶۴۸	۱/۵۴۴
پاسخ عاطفی	-۰/۰۴۲	۰/۰۳۳	-۰/۰۷۴	-۱/۲۴۶	۰/۲۱۴	۰/۷۴۰	۱/۳۵۱
همراهی عاطفی	۰/۰۸۴	۰/۰۳۵	۰/۱۶۸	۲/۳۹۸	۰/۰۱۷	۰/۵۲۶	۱/۹۰۰
کنترل رفتاری	۰/۰۰۰	۰/۰۴۰	۰/۰۰۰	-۰/۰۰۶	۰/۹۹۵	۰/۶۶۰	۱/۵۱۴
کارکرد کلی	۰/۰۶۳	۰/۰۵۵	۰/۰۷۴	۱/۱۵۷	۰/۲۴۸	۰/۶۳۹	۱/۵۶۵

در جدول ۱۰، ضرایب رگرسیون (B) برای هر یک از متغیرها محاسبه و مقادیر بتا هم برای تک‌تک متغیرها نمایش داده شده است. مقادیر تی و احتمال آنها نشان می‌دهد که هر کدام از مؤلفه‌های متغیرهای حل مسئله و نقشها و همراهی عاطفی که مقدار احتمال کمتر از ۰/۰۵ دارند، در مدل معنادارند. در ستون آخر، عامل تورم واریانس (VIF) نشان داده شده است. در مدل رگرسیونی این شاخص باید همواره کمتر از ۲ باشد؛ در غیر این صورت، معادله رگرسیون دارای چندگانگی خطی است.

(د) بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که متغیرهای عملکرد خانواده و نیازهای اساسی نظریه انتخاب، ۴۰ درصد می‌توانند نگرش نسبت به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان استان قم پیش‌بینی کنند که فرضیه اصلی پژوهش تأیید شد. نتایج این پژوهش همسو با پژوهشهای عباسی و حسینی (۱۳۹۷) و نیکولیتا و همکاران (۲۰۱۶) است. در تبیین این روابط می‌توان گفت که خانواده کوچک‌ترین واحد اجتماع و مبداء بروز عواطف انسانی و کانون صمیمانه‌ترین روابط و تعاملات بین فردی است. اهمیت آن به اندازه‌ای است که سلامت و بالندگی هر جامعه‌ای وابسته به سلامت و رشد خانواده در آن است. عملکرد خانواده، جنبه مهم محیط خانواده است که سلامت جسمانی، اجتماعی و هیجانی جوانان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در واقع؛ عملکرد خانواده به عنوان تعاملات و واکنشهای بین اعضای خانواده تعریف می‌شود و شامل متغیرهای درون خانواده مثل نقشها و مرزهای اعضای خانواده، میزان انسجام، سازگاری، انعطاف‌پذیری و همچنین

سهراب عبدی زرین و همکاران ♦ ۲۶۷

باورها و ارزشهای خانواده است. تجارب خانواده از دوران کودکی، نقش مهمی در شکل‌گیری نگرش، باور و انتظارات فرزندان دارد. به عبارت دیگر؛ کودکان چگونگی ازدواج و زندگی خانوادگی را با مشاهده روابط زناشویی والدین‌شان یاد می‌گیرند. علاوه بر آن، روابط سالم بین اعضای خانواده با میزان شادکامی بیشتر در میان زوجین و روابط والد- فرزند نقش دارد. در نتیجه، احتمال نگرش مثبت ازدواج به نسل بعدی افزایش می‌یابد. گفتنی است با توجه به اینکه این نتایج همسو با ضروریات پژوهش بود، یافته‌های این پژوهش می‌تواند به گسترش دانش و حل مشکلات جامعه و خانواده‌ها کمک شایانی کند.

همچنین نتایج پژوهش نشان داد که نیازهای اساسی نظریه انتخاب، ۶/۸ درصد می‌توانند نگرش نسبت به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان استان قم پیش‌بینی کنند. نقش نیازهای اساسی نظریه انتخاب در پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج، تنها در مؤلفه بقا و آزادی، مثبت و معنادار بود. نتایج پژوهش با تحقیق صاحبی و همکاران (۱۳۹۴) و مجدی و رضایی (۱۳۹۰) همخوانی دارد. در این رابطه می‌توان گفت تنها روش کنترل وقایع محیط پیرامونی ما از طریق انتخابهای خود ماست. احساسات ما توسط دیگران یا وقایع کنترل نمی‌شوند. ما به لحاظ روان‌شناختی، نه برده دیگران هستیم و نه زندانی گذشته و حال؛ مگر اینکه انتخاب کنیم که اینگونه باشیم. اصل بدیهی نظریه انتخاب این است که با وجود اثرگذاری گذشته بر مشکلات کنونی، تغییر گذشته ممکن نیست. سوای آنچه در گذشته رخ داده، برای داشتن عملکرد مؤثر، به زندگی و برنامه‌ریزی در زمان حال نیازمندیم. در واقع؛ در نظریه انتخاب، بر پرورش حس مسئولیت‌پذیری برای ارضای نیازهای بنیادین، رهایی از کنترل بیرونی و آشنایی با دنیای کیفی همسران تأکید می‌شود. گلاسر معتقد است که مردم برای ارضای نیازهای بنیادین خود ازدواج می‌کنند. همچنین نیازهای اساسی، یکی از موضوعات بنیادین و اساسی است که نقش مهمی در عملکرد خانواده دارد. نیاز به بقا هم که سطح آن همانند دیگر نیازهای اساسی به طور ژنتیکی به ما به ارث رسیده، همچون نیاز به آزادی در افراد مختلف دارای درجات متفاوت است. بقا در نیاز به سلامتی، نیاز به پول و نیازهای جنسی معنا می‌شود و با نگرش به ازدواج در ارتباط معنادار است. با آگاهی از شدت این نیاز در افراد مختلف، می‌توان نوع و میزان نگرش افراد را به ازدواج تا حدودی پیش‌بینی کرد. این نیاز همانند آزادی، تیغی دو لبه است که هم می‌تواند افراد را از ورود به زندگی متعهدانه منع کند و هم فرد را دچار نگرشهای غیر واقع‌گرایانه به ازدواج کند. بنابر این، طبق یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت که بر اساس نیازهای اساسی نظریه انتخاب، می‌توان نگرش نسبت به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان استان قم پیش‌بینی کرد.

از طرفی، نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که با متغیر عملکرد خانواده، ۲۹/۴ درصد می‌توان نگرش نسبت به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان استان قم پیش‌بینی کرد. به بیان جزئی‌تر؛ نتایج نشان داد که نقش مؤلفه‌های حل مسئله، روابط، نقشها و درگیری عاطفی در پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج، مثبت و معنادار است. نتایج این پژوهش با تحقیق عباسی و حسینی (۱۳۹۷)، مجدی و رضایی (۱۳۹۰) و

۲۶۸ ♦ پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج بر اساس نیازهای اساسی ...

نیکولیتا و همکاران (۲۰۱۶) همخوانی دارد. در تبیین این رابطه می‌توان گفت عملکرد خانواده، تلاش مشترکی برای برقراری و حفظ تعادل در خانواده است. در واقع؛ عملکرد خانواده به ویژگی‌های ساختاری و اجتماعی محیط خانواده اشاره دارد که در برگیرنده تعاملات و روابط درون خانواده، سطوح تعارض و پیوستگی، سازگاری، سازماندهی و کیفیت روابط است. بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی، نگرشها و رفتارهای هر فرد، یاد گرفته می‌شوند. والدین اولین کسانی‌اند که فرزندان می‌بینند و از رفتار آنان تقلید و نمونه‌برداری کرده و سپس، آن رفتارها و نگرشها را تمرین می‌کنند. نقش عملکرد در خانواده، به عنوان الگوهای رفتاری مکرر در خانواده تعریف می‌شود که ضمن آن، اعضای خانواده به وظایف متفاوت خود عمل می‌کنند. ارتباطات و تبادلات لفظی اطلاعات بین اعضای خانواده، که اعضای خانواده از آنها در تمامی دوران زندگی پیروی می‌کنند، چه ارتباط عاطفی و چه ارتباط ابزاری، از عملکرد خانواده در افراد شکل می‌گیرد. تمامی اینها را به علاوه روابط والدین، مهارت‌های آنان و خانواده در حل مشکلات اعضا و گذراندن مراحل مسئله و مشکل پیش‌آمده تا فایق آمدن بر آن تا همراهی عاطفی، که میزان علاقه و ارزشگذاری اعضای خانواده در خصوص نگرانی‌های یکدیگر است، می‌توان به عنوان الگوهای سازنده پیش‌بین در نگرش به ازدواج بیان کرد؛ لذا عملکرد خانواده، تلاش مشترکی برای برقراری و حفظ تعادل خانواده است. در نهایت، طبق یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت که مؤلفه‌های عملکرد خانواده می‌توانند نگرش نسبت به ازدواج را در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان استان قم پیش‌بینی کنند.

امروزه در امر ازدواج، به انتظارات، ادراکات و نگرش به ازدواج، توجه خاصی می‌شود (شارب و گانتنگ، ۲۰۱۵). در پژوهش خجسته‌مهر و همکاران (۱۳۹۵) از جمله عوامل مؤثر در شکل‌گیری نگرش دانشجویان نسبت به ازدواج، نقش عوامل فرهنگی - اجتماعی، طبقه تجربیات اولیه، مشاهده الگوهای ناقص، انتقال بین نسلی و برخی عوامل دیگر تأیید شده است. همچنین در پژوهش مجلدی و رضایی (۱۳۹۰)، نگرش به زن، رضایت از زندگی، روابط والدین با یکدیگر و نگرش دوستان درباره ازدواج، در نگرش نسبت به ازدواج تأثیرگذار بود. یکی از چالش‌های بنیادی که جوامع در حال گذار از دوران سنتی به مدرن با آن دست به گریبان‌اند، چالش سنت‌های کنونی جامعه با ارزش‌های مدرن است. جامعه ایران نیز در سال‌های گذشته، همگام با دگرگونی‌های ساختی و پیوند گسترده با جامعه جهانی، با دگرگونی‌هایی مواجه بوده است. ارزشها و نگرشها درباره نهاد خانواده، ازدواج و شیوه‌های همسرگزینی، از زمینه‌هایی بوده که دچار دگرگونی گسترده‌ای شده است.

بر اساس نتایج پژوهش حاضر، نیازهای اساسی و عملکرد خانواده، متغیرهایی بودند که نقش آنها در پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج در دانشجویان مجرد دانشگاه فرهنگیان قم، تأیید شد. در بررسی، شناخت و اصلاح نگرشهای جوانان، به ویژه دانشجویان نسبت به ازدواج، توجه به نیازهای اساسی و عملکرد خانواده اهمیت دارد.

از مهم‌ترین محدودیتهای این پژوهش، استفاده از ابزارهای خودگزارش‌دهی پرسشنامه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات بود؛ که با توجه به تأثیرگذاری عواملی چون: شرایط زمانی و مکانی، شرایط روحی و فیزیولوژیکی، در معرض سوگیری پاسخ به مطلوب قرار دارند. همچنین به دلیل نداشتن آمار دقیق و مستند از مجردین، پژوهشگران مجبور به توزیع دو برابری پرسشنامه‌ها برای حذف متأهلین احتمالی شدند. لذا توصیه می‌شود در پژوهشهای آتی، روشهای دیگر جمع‌آوری اطلاعات، از جمله مصاحبه به کار گرفته شود.

بررسی نگرش نسبت به ازدواج نشان داد با توجه به افزایش سن ازدواج در بین جوانان، به ویژه در بین دانشجویان، نقش عملکرد خانواده و نیازهای اساسی معنادار است؛ پیشنهاد می‌شود مراجع ذی‌ربط در دانشگاهها، از جمله مراکز مشاوره دانشگاهها و نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری، به برنامه‌ریزی و اقدامات مناسبی برای اصلاح نگرشهای معیوب دانشجویان و تسهیل در امر ازدواج از طریق بررسی شرایط خانوادگی و نیازهای اساسی‌شان بپردازند.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد از بین پنج نیاز اساسی نظریه انتخاب، نقش نیاز به بقا و نیاز به آزادی در پیش‌بینی نگرش نسبت به ازدواج معنادار است؛ پیشنهاد می‌شود متولیان امر ازدواج و سازمانهای ذی‌ربط کشوری در ایجاد شرایط لازم برای ازدواج، از جمله تأمین شغل و مسکن برای جوانان که در زمره نیاز به بقا قرار دارند، حداکثر تلاش لازم را داشته باشند تا نگرش نسبت به ازدواج به صورت مثبت شکل گیرد و شرایط ازدواج جوانان تسهیل شود.

• همچنین پیشنهاد می‌شود که دستاوردهای این پژوهش توسط برنامه‌ریزان، مسئولان و متولیان امور جوانان، مشاوران خانواده و روان‌شناسان به کار گرفته شود تا جوانان را در جهت خودآگاهی و برنامه‌ریزی‌های بهتر و سازنده‌تر به سمت ازدواج و تشکیل خانواده سالم یاری رسانند.

منابع

- آشته، ک. (۱۳۹۷). «پیش‌بینی نگرش به ازدواج از طریق ویژگی‌های شخصیتی، سبکهای دلبستگی جو خانوادگی در دانشجویان دختر مجرد دانشگاه رازی کرمانشاه». *رویش روان‌شناسی*، ش ۳(۱۱): ۳۷۵-۳۵۵.
- خجسته‌مهر، ر.؛ ع. محمدی و ذ. عباس‌پور (۱۳۹۶). «نظریه زمینه‌ای فرایند شکل‌گیری نگرش به ازدواج: یک مطالعه کیفی». *تحقیقات کیفی در علوم سلامت*، ش ۶(۳): ۳۴۳-۳۵۴.
- خجسته‌مهر، ر.؛ ع. محمدی و ذ. عباس‌پور (۱۳۹۵). «نگرش دانشجویان متأهل به ازدواج: یک مطالعه کیفی». *روان‌پرستاری*، ش ۴(۲): ۱۹-۲۸.
- رجب‌زاده، ف.؛ ش. مکوند حسینی، ج. طالبیان شریف و ب. قنبری هاشم‌آبادی (۱۳۹۴). «تأثیر واقعیت‌درمانی نوین گروهی مبتنی بر تئوری انتخاب بر اختلال اضطراب اجتماعی دانشجویان». *دستاوردهای روان‌شناختی (علوم تربیتی و روان‌شناسی)*، ش ۲۲(۱): ۱۳۳-۱۵۲.
- رضایی، و.؛ م. فلاح و س. وزیر یزدی (۱۳۹۷). «بررسی علل طلاق به شیوه تحلیل روایی در شهرستان یزد و طراحی آموزش پیش‌نیازهای زوجیت مبتنی بر علل طلاق با رویکرد یادگیری فعال و با محوریت خانواده، مدرسه و دانش آموز». *روشها و مدل‌های روان‌شناختی*، ش ۹(۳۲): ۲۵-۴۰.
- زارعی محمودآبادی، ح. (۱۳۹۲). «اثر بخشی بازآموزی سبکهای اسنادی بر بهبود عملکرد خانواده زوجین متقاضی طلاق». *مشاوره و روان‌درمانی خانواده*، ش ۴(۳): ۳۶۷-۳۸۵.
- سپهری، ص. و م. حسن‌زاده توکلی (۱۳۹۰). «بررسی اعتبار و روایی مقیاس نگرشهای مربوط به انتخاب همسر». *خانواده‌پژوهی*، ش ۷(۲۸): ۴۰۱-۴۱۹.
- صاحبی، ع.؛ م. زالی‌زاده و م. زالی‌زاده (۱۳۹۴). «تئوری انتخاب: رویکردی در جهت مسئولیت‌پذیری و تعهد اجتماعی». *رویش روان‌شناسی*، ش ۴(۱۱): ۱۱۳-۱۳۴.
- عباسی، ق. و س. حسینی (۱۳۹۷). «همبستگی بین عملکرد خانواده، تمایز یافتگی خود و رضایت از زندگی با نگرش به ازدواج فرزندان جانبازان». *طب جانباز*، ش ۱۱(۱): ۳۵-۴۰.
- عظیمی هاشمی، م.؛ ف. اعظم‌کاری، م. بی‌گناه و ف. رضامنش (۱۳۹۴). «ارزشها، نگرشها و الگوهای کنش جوانان در خصوص همسرگزینی و روابط پیش از ازدواج، مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاههای استان خراسان رضوی». *راهبرد فرهنگ*، ش ۸(۲۹): ۱۸۰-۲۱۲.
- کاظمی‌پور، ش. (۱۳۸۸). «سنجش نگرش جوانان نسبت به ازدواج و شناخت آثار و پیامدهای آن با تأکید بر ازدواجهای دانشجویی». *فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، ش ۱۳(۲): ۷۵-۹۵.
- مجدی، ع. و ا. رضایی (۱۳۹۰). «سنجش نگرش دانشجویان پسر مجرد دانشگاه فردوسی مشهد نسبت به ازدواج و عوامل مؤثر بر آن». *جامعه‌شناسی مطالعات جوانان*، ش ۲(۴): ۱۶۵-۱۸۳.

- نیلفروشان، پ.؛ ع. نویدیان و ا. عابدی (۱۳۹۲). «بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس نگرش به ازدواج». *روان‌پرستاری*، ش ۱(۱): ۳۵-۴۸.
- Braaten, E.B. & L.A. Rosén (1998). "Development and validation of the Marital Attitude Scale". *Journal of Divorce & Remarriage*, 29(3-4): 83-91.
 - Epstein, N.B.; L.M. Baldwin & D.S. Bishop (1983). "The Macmaster model of family assessment device". *Journal of Marital and Familytherapy*. 9(2): 171-180.
 - Harirchi, I.; S.M. Mousavi, M.A. Mohagheghi, A. Mousavi-Jarrahi, M. Ebrahimi, A. Montazeri & M. Naser Rahbar (2009). "Do Knowledge, attitudes and practice of Iranian health care providers meet WHO recommendations on early detection for breast cancer?". *Asian pacific Journal of cancer prevention*, 849-852.
 - Jalili, I. & H. Ahadi & A. Kiamanesh (2018). "Evaluation of families teaching effect by Olson attitude for improving family cohesion and consistenc". *Journal of Psychological Models and Methods*, 30: 17-28.
 - Kim, H.S. & Y.M. Jung (2015). "Self-differentiation, family functioning, life satisfaction and attitudes towards marriage among South Korean University students". *Indian J Sci Technol*, 8(19):76-86.
 - Memani, P. & V. Mathitti (2015). A comparative study of the marital attitudes of students from divorced, intact and single parent families: University of Western cape; 2003. [updated 2016; cited 2015]. Available from: <http://etduwc.ac.za./index.php>
 - Nicoleta Turliuca, M.; M. Ciudin & V. Robu (2016). "Psychometric properties of a short version of the family assessment device". *Romanian journal of experimental applied psychology*, 7(3): 10-25.
 - Nobles, J. & A. Buttenheim (2008). "Marriage and Socioeconomic Change in Contemporary Indonesia". *J. Marriage Fam.*, 70(4): 904-18.
 - Schoo, A.; S. Habel & M. Bell (2009). "Choice theory and choosing presence: A reflection on needs and the filter". *International Journal of Reality Therapy*, 29: 1-24.
 - Waller, M. & S. McLanahan (2010). "'His" And "Her" Marriage expectations: Determinants and consequences". *Journal of Marriage & Family*, 67: 53-67.
 - Abbasi, Gh. & S. Hosseini (2018). "Correlationship between family perofrmance, self- destinction and life satisfactory by attitude toward marriage of children of war- patients". *War pataient treatment*, 11(1): 35-40.
 - Ashteh, K. (2018). "Predicting attitude toward marriage among single female students of Razi University of Kermanshah by using identical characters and family passionate styles". *Psychology growth*, 3(11): 355-375.
 - Azimi Hashemi, M.; F. Azamkari, M. Bigonah & F. Rezamanesh (2015). "Values, attitudes and paradigms of young people reactions about wife choosing

And pre-marriage relationships, case study: students of universities in Khorasan Rzvavi province". *Culture approach*, 8(29): 180-2012.

- Kazemipour, Sh. (2009). "Measuring attitudes of young people toward marriage and cognition of its effects on results by emphasizing on student marriages". *Culture in Islamic University*, 13(2): 75-95.
- Khojastehmehr, R.; A. Mohammadi & Z. Abbaspour (2016). "Attitudes of married students toward marriage: a qualitative study". *Journal Psychonursing*, 4(2): 19-28.
- Khojastehmehr, R.; A. Mohammadi & Z. Abbaspour (2017). "Basic Theory of mechanism of forming attitude toward marriage: a qualitative method". *Journal of qualitative researches in health sciences*, 6(3): 343-354.
- Majidi, A. & A. Rezaee (2011). "Measuring attitudes of single male students of Ferdowsi university in Mashhad toward marriage and the factors affect it". *Journal of sociology of young people studies*, 2(4): 165-183.
- Nilfroshan, P.; A. Navidian & A. Abedi (2013). "Investigating characters of psychoanalysis of attitude toward marriage". *Psychonursing*, 1(1): 35-48.
- Rajabzadeh, F.; Sh. Makvand Hosseini, J. Talebian Sharif & B. Ghanbari Hashemabadi (2015). "The effect of new grouping treatment reality on theory of selection and social stress of students". *Journal of psychological findings (education and psychology sciences)*, 22(1): 133-152.
- Rezaee, W.; M. Fallah & S. Vaziriyazdi (2018). "Investigating the reasons of divorce by using method of validity analysis in Yazd city and designing education of marriage pre-conditions based on divorce by considering family, school and student". *Journal of methods and models of psychology*, 9(32): 25-40.
- Sahebi, A.; M. Zalizadeh & M. Zalizadeh (2015). "Theory of choice: an approach for accepting responsibility and social commitment". *Psychology growth*, 4(11): 113-134.
- Sepehri, S. & M. Hasanzadeh Tavakoli (2011). "Investigating reliability and validity of scale of attitudes toward choosing wife/ husband". *Journal of family researches*, 7(28): 401-419.
- Zarei Mahmoodabadi, H. (2013). "Efficiency of re-learning documentary styles in improving family performance among couples who demand divorce". *Journal of Consolation and psycho treatment of family*, 4(3): 367-385.

